

EVA-MARIA BAST

KRÁLOVNÁ

Alžbeta II. -
Ako sa mladá žena stala kráľovnou,
ako sa kráľovná stala legendou

novi

Copyright © 2022 Piper Verlag GmbH, Munchen/Berlin.

Translation © 2023 by Mgr. Karolína Kráľovičová

Cover Artwork © Johannes Wiebel, punchdesign, Munich,
using images from shutterstock.com

© akg images / Universal Images Group/ UIG / Marka,

© Paolo Gallo/ stock.adobe.com,

© Vasilius/ stock.adobe.com

Slovak edition © 2023, 2023 (elektronická verzia) by NOXI

Všetky práva sú vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať, ukladať do informačných systémov ani prenášať v akejkoľvek podobe či akýmkoľvek spôsobom – elektronicky, mechanicky, fotokopírovaním, nahrávaním alebo inak – bez predchádzajúceho písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

ĽVA-MARIA BAŠT

KRÁĽOVNÁ

Alžbeta II. -
Ako mladá žena sa stala kráľovnou,
ako kráľovná sa stala legendou

*Na večnú pamiatku
jej veličenstva
kráľovnej Alžbety II.
1926 – 2022*

I. Časť
1944 – 1946

1. Kapitola

Hrad Windsor, 21. apríl 1944

„**P**rosím, otecko! Nič iné si na narodeniny neprajem. Len toto.“

Kráľ Juraj VI. sa zamračil na svoju dcéru. „Neviem, neviem,“ povedal. „Nezdá sa mi to správne. Si budúca kráľovná Anglicka. A od tvojich dnešných osemnástych narodenín aj oficiálne štátna radkyňa – moja zástupkyňa.“

„A preto som príliš zraniteľná na to, aby som pomáhala ľuďom?“ spýtala sa a pokojne sa pozrela otcovi do očí. Jej mladšia sestra Margaret by si pravdepodobne rozhorčene položila ruky vbok a našpúlila pery. Margaret bola vždy expresívnejšia. Vo všetkom. Vo svojich slovách, gestách i výrazoch. Ona, Lilibet, bola pokojnejšia, ale zato nie menej presvedčivá – rozhodne nie vtedy, keď sa snažila u otca presadiť si svoje. Aj teraz mohla pozorovať, ako sa odpor jej otca, ktorého rodina láskavo volala Bertie, vytráca.

„Práve ty by si mi mal predsa rozumieť,“ vravela, „ty a mama. Veď ona trvala na tom, že zostane tu v Londýne, aj keď bolo mesto v zajatí bleskovej vojny medzi 7. septembrom 1940 a 11. májom 1941, a nás ste poslali sem na hrad Windsor, kde sme trávili dni pletením ponožiek.“

„Ponožky sú pre vojakov veľmi dôležité. O to viac, keď ich pletieš ty. A svojím rozhlasovým príhovorom v *Children's Hour* pre BBC si dojala množstvo ľudí. Dokonca o tebe počuli aj v Amerike a krajinách Commonwealthu. Mala si taký veľký úspech.“

„To je síce pravda,“ odpovedala, „ale ja chcem robiť viac. Byť viac v akcii. Tak ako ty a mama, keď ste po bombardovaní bok po boku kráčali po zničenej robotníckej štvrti East End. Kvôli tomu vás ľudia milujú. Ostatné dievčatá v mojom veku tiež nepletú len ponožky. Sesternica Lady Mary Cambridgeovej sa predsa pridala k dobrovoľníckej pomocnej jednotke a nepracuje v luxusnej nemocnici pre dôstojníkov, ale v najchudobnejších častiach mesta. Práve títo ľudia nás najviac potrebujú.“

Kráľ Juraj sa zhlboka nadýchol a vydýchol. „T... t... to,“ začal.

Lilibet prehltna. Keď s ňou kráľ hovoril, zvyčajne sa nezakoktával. Tento problém mal len vtedy, keď si bol neistý. Keď ho niečo rozrušilo. Jeho otec sa mu za to vysmieval, ale Lilibetina matka, kráľovná Alžbeta, dokázala

svojmu manželovi s veľkou láskou pomôcť, aby bol viac sebavedomejší.

Lilibet sa na otca povzbudivo usmiala.

„Si pre mňa vzorom, otecko,“ povedala, „si úžasný kráľ. Ľudia ťa milujú. Dávaš im toľko sily, najmä v týchto ťažkých rokoch. Chcem byť ako ty. Neodťahuješ sa od ľudí, ale naopak, ešte viac sa k nim približuješ. To chcem robiť aj ja.“

Kráľ Juraj pomaly a zamyslene prikývol. „Prihovorím sa za teba,“ sľúbil. „Vieš, že toto rozhodnutie nemôžem urobiť sám. Je tu veľa ľudí, ktorí do toho majú čo povedať.“

„Vyzerá príšerne,“ skonštatovala Margaret s istým zadosťučinením, keď si prezerala kaki uniformu, ktorú mala na vešiaku na skrini zavesenú Lilibetina bývalá opatrovatelka a terajšia slúžka Margaret MacDonald, zvaná aj Bobo. Lilibet sa pre seba len ticho pousmiala. Dobre vedela, že mladšia sestra jej v duchu strašne závidí, pretože ona, Lilibet, desať mesiacov po pamätnom rozhovore s otcom, dosiahla svoje a mohla vstúpiť do Pomocnej územnej služby, ženskej zložky armády, ako podriadená Elizabeth Alexandra Mary Windsor pod číslom 230873. Ako jedna z jedenástich praktikantiek v opravárenskej dielni sa mala naučiť riadiť armádne

nákladné vozidlá a udržiavať ich motory. Súčasťou práce bola aj uniforma, ktorú jej Margaret teraz závidela. Predstava, že by jej sestra, ktorá sa vždy oháňala svojím titulom, liezla pod auto, aby ho opravila, bola taká absurdná, že Lilibet musela potlačiť tiché zachichotanie.

Bobo zložila overal z vešiaka a začala Lilibet obliekať. „To som si myslela. Nehodí sa ti,“ usúdila Margaret neľútostne.

„Pekne ti teda ďakujem,“ odpovedala následníčka trónu, usmiala sa a upravila si čiapku na tmavých vlasoch dlhých po bradu a usmiala sa na svoj odraz v zrkadle. Veď v tej uniforme vyzerá vlastne celkom dobre.

„Myslíš, že by sa mu to páčilo?“ spýtala sa Margaret a prstom ukázala na fotografiu bradatého muža na Lilibetinom nočnom stolíku. „Mimochodom, podľa mňa mu tie fúzy nepristanú. Človek ho už takmer nespozná.“

„K tvojej prvej otázke: Philip je v námorníctve a je zvyknutý na uniformy,“ trpezlivo odpovedala. „A k tvojej druhej otázke: chystá sa na more a je zvykom, že muži si nechávajú bradu rásť, kým sa nevrátia na pevninu. Hneď ako sa vráti, určite sa oholí.“

Potichu dodala, že skutočnosť, že Philipa s jeho bradou nebolo ľahké spoznať – s čím aj ona sama súhlasila –, bola skôr výhodou. Koniec koncov, jej vychovávateľka Marion Crawford, ktorú všetci volali Crawfie, ju trochu pokarhala, že je veľmi odvážne dať si fotografiu mladého

muža na nočný stolík, kde ju každý, kto vojde a vyjde z jej izby, uvidí. Na prvej fotografii bolo Philipa veľmi jednoduché spoznať, ale potom poslal túto fotografiu s bradou a tak ich vymenila. Philip. Ako vždy, keď si naňho spomenula, sa jej srdce rozbúchalo o niečo rýchlejšie. Odkedy minulé Vianoce prišiel na otcovo pozvanie do Windsoru a zúčastnil sa divadelného predstavenia, v ktorom hrala úlohu Aladina, si pravidelne písali a aj on mal jej fotografiu, hoci sa naozaj neodvážila dúfať, že tento vysoký, šarmantný a vždy aj trochu neviazaný muž má o ňu, plachú Lilibet, skutočne záujem.

Z myšlienok ju vytrhlo zaklopanie na dvere izby. „Veliteľka Wellesley je pripravená odprevadiť vás do depa, vaša kráľovská výsosť,“ oznámil Cyril, princeznin osobný komorník.

Lilibet prikývla. „Už idem.“ Pohládila po chrbte Susan, svojho milovaného malého korgiho so zlatohnedou srstou, prvého psa, ktorého mohla nazývať svojím vlastným, pretože ho dostala od rodičov k osemnástym narodeninám.

„Vaša kráľovská výsosť,“ privítala Lilibet o niečo neskôr veliteľka Violet Wellesley s úsmevom a naznačeným úklonom. „Je mi cťou, že som vás mohla vyzdvihnúť na výcvik.“ Zatiaľ čo sluha otvoril dvere koča a formálne sklonil hlavu, keď Lilibet nastupovala, povedala: „Na svoju prácu sa naozaj veľmi teším. A dúfam, že sa príliš nezosmiešnim.“

„Som si istá, že odvediete skvelú prácu, madam,“ ubezpečila ju Violet Wellesley, vnučka vojvodu z Welingtonu.

Cesta trvala len krátko a nižšia veliteľka Wellesley odviedla mladú princeznú priamo do depa, kde ju v nasledujúcich týždňoch čakal výcvik. Lilibet vzrušene zalapala po dychu, keď zbadala naštartované auto. Tak tu sa mal začať jej výcvik.

Vedľa Tilly, ako sa hovorilo tomuto typu auta, zbadala brunetku, ktorá zvedavo zdvihla zrak, keď si všimla prichádzajúcich ľudí. Len čo spoznala Lilibet, stuhla a viditeľne znervóznela. Pre Lilibet však bola táto reakcia normálna. Nepoznala nič iné. Vždy, keď ju ľudia zbadali, začali sa správať čudne. A len čo zbadali po jej boku otca, kráľa, všetci v úžase stuhli. Skutočnosť, že ona sama bola dosť plachá, celú vec vôbec neuľahčovala. Teraz sa však prekonala a povzbudivo sa usmiala na mladú ženu. Violet Wellesley jej už povedala, že bude mať tréningovú partnerku.

„Ahoj,“ povedala jednoducho.

„Vaša kráľovská výsosť,“ Peggy Hinchliffe predstúpila, keď sa princeznej uklonila. „Alžbeta,“ opravila ju následníčka trónu a stále sa usmievala. „Tu som jednoducho Alžbeta. A ty si?“

„Pe... Peggy,“ zakoktala mladá žena, badateľne ohrozená, a dodala: „Hinchliffe.“

„Výborne,“ zachránila rozpačitú účastníčku výcviku Violet Wellesley. „Teraz, keď ste sa zoznámili, môžeme začať.“

Veliteľka si kľakla vedľa ľavého predného kolesa auta a prikázala obom ženám, aby ju nasledovali.

„Predstavte si, že koleso dostalo defekt a potrebujeme vymeniť pneumatiku.“

„A ako sa to robí?“ spýtala sa Lilibet zvedavo a tajne dúfala, že jej dovolí, aby sama priložila ruku k dielu.

„Najskôr skontrolujeme, či je auto zdvihnuté správnym spôsobom,“ začala Violet Wellesley a vysvetlila obom ženám, že pri prvom uvoľňovaní matíc kolies treba vozidlo len mierne nadvihnúť, aby sa odľahčilo.

„Ale stále má mierny kontakt so zemou,“ vysvetlila školiteľka a potom sa obrátila na brunetku.

„Peggy, môžeš mi podať kľuku, prosím?“

„Pravdaže,“ odpovedala pohotovo a podala staršej žene požadované náradie. Lilibet napäto sledovala, ako tlačí kľuku na prvú maticu kolesa. „Ak chcete matice uvoľniť, potrebujete veľa sily.“

„Mohla by som si to vyskúšať?“ ozvala sa Lilibet.

„Samozrejme,“ odpovedala Violet Wellesley a položila kľuku do ruky následníčky trónu.

So zovretými perami a plným sústredením priložila náradie na prvú maticu kolesa, ale ukázalo sa, že je priveľmi tvrdohlavá. Zo všetkých síl sa snažila otočiť

kľukou, ale matica sa nepohla ani o milimeter. „No tak,“ prosila kus kovu, „pohni sa.“ Akoby matica tichý príkaz budúcej anglickej kráľovnej započula, trochu povolila. Spokojná a teraz ešte viac motivovaná pokračovala v pohybe a nadšene konštatovala, že matica sa uvoľňuje viac a viac.

„To stačí,“ ozvala sa napokon Violet Wellesley. „Zatiaľ ju neuvoľni úplne. Najprv musíme uvoľniť ostatné matice a potom môžeme pokračovať v zdvíhaní auta.“

Horlivo prikývla a už nasadzovala kľuku na ďalšiu maticu kolesa. Matica okamžite povolila a Lilibet sa spokojne usmiala.

Práve keď sa chystala začať uvoľňovať tretiu zo štyroch matíc, všimla si, že Peggy Hinchliffe vyzerá dosť znepokojene a rada by jej pomohla, ale nevedela, čo má robiť. S tichou ľútosťou podala nástroj svojej kolegyni. „Tak, a teraz ty.“

Po uvoľnení aj ďalších dvoch matíc vedúca výcviku Wellesley vysvetľovala: „Teraz musíme auto zdvihnúť, aby sme mohli voľne otáčať kolesom. Na to je potrebné dať kľuku sem do prednej časti zdviháka a posunúť ju nahor.“

„Rozumiem,“ odpovedali obe bleskurýchle.

„Už je uvoľnené?“ zvolala Lilibet, keď sa usilovne snažila pohnúť kľukou.

„Ešte trochu,“ odpovedala Peggy.

„Ešte trochu. Stop.“ Lilibet opatrne vytiahla ručnú kľuku zo zdviháka.

„Teraz môžete tie matice celkom uvoľniť,“ vyzvala Violet Wellesley svoje zverenkyne. „Ty prvá,“ navrhla Lilibet svojej spolubojovníčke a uvedomila si, že sama by sa pred ňu nikdy nepretlačila. Uvoľnené matice teraz sotva odolávali a prvé tri rýchlo ležali na podlahe dielne. „Predtým, ako vytočíte poslednú, mali by ste koleso podržať,“ vysvetľovala im veliteľka Wellesley.

Mladé ženy prikývli a už po niekoľkých sekundách mali v rukách poslednú maticu aj koleso. „Je dosť ťažké,“ skonštatovala Lilibet a s Pegginou pomocou ho oprela o blatník.

„Chcete si urobiť krátku prestávku alebo budeme hneď pokračovať?“ spýtala sa veliteľka.

Praktikantky si vymenili rýchly pohľad, zbadali si v očiach vzájomný súhlas a potom jednohlasne povedali: „Pokračujme!“

„Dobre teda, teraz zase naskrutkujeme koleso naspäť a potom si dáme prestávku.“

Obidve ženy sa sústredene, rovnako ako pri uvoľňovaní kolesa, pustili do práce aj pri jeho uťahovaní. Na Lilibetino sklamanie im nedovolili stráviť obedňajšiu prestávku s ostatnými praktikantkami, ale odvedli ich do dôstojníckej jedálne, aby aspoň trochu rešpektovali jej osobitné postavenie.

Popoludnie ubehlo rovnako rýchlo ako dopoludnie, počas ktorého veliteľka Wellesley ukázala Lilibet a Peggy, ako sa na Tilly vymieňajú zapáľovacie sviečky.

Keď Violet Wellesley odviezla Lilibet večer späť na zámok, mladá princezná bola vyčerpaná, ale napriek tomu šťastná. Keď sa pozrela na svoje ruky, ešte stále špinavé od sadzí zo zapáľovacích sviečok, ktoré Bobo dnes večer zrejme starostlivo vydrhne, povedala svojej školiteľke: „Veľmi pekne vám ďakujem za dnešný deň a za to, že ste mi dovolili vytvoriť tím s Peggy.“

„Dúfala som, že si padnete do oka,“ odpovedala jej inštruktorka. „Zajtra opäť v rovnakom čase, vaša kráľovská výsosť?“

„Samozrejme,“ odpovedala Lilibet, keď jej sluha otváral dvere vozidla.

„Budem sa tešiť.“

Aké vzrušujúce, pomyslela si Lilibet. Prvýkrát zažila reakcie vyvolané blížiacou sa otcovou návštevou: Na jarmoku bolo rušno aj počas bežných pracovných dní, ale na jej údiv si dámy občas dopriali sherry alebo si zapálili cigaretu, ktorú balansovali medzi červeno nalakovanými nechtami. Lilibet si nalakovala nechty naružovo nanajvyš raz. Teraz však bolo všetko hore nohami. Upratovalo sa a leštilo, umývalo a triedilo. Za všetko to vzrušenie

mohla práve ona. Dnes bol posledný deň jej skúšky a jej rodičia mali byť na nej prítomní.

Keď kráľ Juraj VI., kráľovná Alžbeta a princezná Margaret konečne prišli, ženský personál sa ponoril do hlbokých dvorných úklonov, zatiaľ čo páni sklonili hlavy. Lilibet išla naproti rodičom a Margaret. Otec, ako vždy v týchto dňoch, v uniforme, sa uklonil, potom ju pobožkal na líce a napokon ju v sprievode veliteľky Wellesley a Peggy odviezol do dielne, kde sa mala začať skúška. Juraj a Alžbeta trvali na tom, že sa na skúške zúčastnia postojáčky.

„Teraz som zvedavý,“ povedal kráľ a kývol hlavou na znak toho, že môžu začať. Lilibet sa nesmelo usmiala a bez veľkého rozruchu vklzla pod auto, na ktorom mala absolvovať skúšku. Jej úloha bola výmena oleja. Pracovala sústredene a skutočnosť, že ju rodičia pozorujú, ju síce znervózňovala, ale len minimálne. Teraz bolo najdôležitejšie, aby svoju prácu urobila dobre. Mala povinnosť a tú si veru splní. Vážne a odhodlane sa pustila do práce, a keď sa po polhodine s rozmazanými lícami obzrela spod auta, na otcovej tvári rozpoznala hrdosť. Potom na ňu žmurkol a spýtal sa: „Tak čo, Lilibet, porozumela si tomu?“

„Porozumela, Vaše Veličenstvo,“ oznámila Wellesley, ktorá medzitým jej prácu kontrolovala. „Dovoľte mi povedať, vaša kráľovská výsosť, že ste vynikajúca mechanika a tiež vám zablahoželať k úspešnému absolvovaniu

skúšok a povýšiť vás do hodnosti nižšej veliteľky. Môžem dodať, že ste nielen prvou ženou z kráľovskej rodiny, ktorá sa rozhodla pre uniformu a aktívne slúži vlasti, ale aj jednou z najmladších dôstojníčok.“

Lilibet sa rozžiarila. Podarilo sa jej to! Dokázala to! Prvýkrát obstála v priamom porovnaní s ostatnými dievčatami a viedla si dobre. Bola jednou z nich, držala sa rutiny a zvykov dielne, aspoň čiastočne. Pravdou však bolo, že nikdy nebola jednou z nich, a možno tak to bolo dobre. Ostatné dievčatá trávili noc spolu v depe, ju každý večer odviezli na hrad Windsor, tridsaťšesť kilometrov západne od Londýna. Ako podriadená dôstojníčka ich zdravila spolu s ostatnými nadriadenými, ona, ktorú vlastne vždy oslovovali kráľovská výsosť.

„Ďalším krokom je vodičský preukaz,“ povedala spokojne rodičom. „Potom vás budem môcť voziť po okolí.“

„Potom budeš patriť k služobníctvu,“ podpichla ju Margaret a hovorila tak potichu, aby ju počula len sestra. A zrejme aj matka, pretože kráľovná Alžbeta venovala svojej mladšej dcére karhajúci pohľad.

2. Kapitola

Lilibet sústredene riadila ťažkú dodávku Červeného kríža v hustej londýnskej vojnovej premávke. Niekoľko týždňov po úspešnom absolvovaní výcviku zložila aj skúšku na vodičský preukaz. Teraz jazdila po Great West Road cez Piccadilly a potom po neosvetlenej ceste The Mall. Odtiaľ už videla Buckinghamský palác, ktorý sa týčil na konci cesty. Strážnik ju zbadal prichádzať a ochotne jej s rozžiarenou tvárou otvoril bránu. Lilibet vedela od svojej vernej Crawfie, že je medzi služobníctvom mimoriadne obľúbená a že si veľmi cenia, že sa nehanbí ležať na chrbte zamazaná od oleja a opravovať motory.

Pred hlavným vchodom stáli kráľ s kráľovnou. Lilibet zastavila vozidlo pred rodičmi, vystúpila a uklonila sa.

„Bravo, moje milé dieťa,“ povedal kráľ.

„Počínala si si veľmi dobre,“ súhlasila jeho žena.

„Ďakujem,“ odpovedala Lilibet. „Aj keď musím povedať, že londýnska premávka je náročná.“

„Ale nebolo to nebezpečné, však?“ spýtala sa jej matka znepokojene.

Pokrútila hlavou. „Vôbec nie. Len mi chýba trochu praxe.“

Prosebné sa pozrela na svojich rodičov. „Preto som sa chcela spýtať, či by som mohla ísť do Windsor Parku trochu povozit' Crawfie.“

Kráľ váhavo pozrel na svoju dcéru. „No, ja neviem,“ odpovedal. „Nevymenili by ste si náhodou svoje roly?“

„Crawfie predsa nie je šoférka,“ namietla kráľovná. „Je jej vychovávateľka. A Lilibet je teraz dôstojníčka a musí si plniť svoje povinnosti.“

„Dobre teda,“ vzdal sa kráľ. S úsmevom dodal: „Aj tak ti nedokážem povedať nie.“

„Ach, Crawfie,“ povedala Lilibet, keď o trochu neskôr viezla svoju vychovávateľku cez záhrady hradu Windsor. „Pamätáte si, ako sme tu celé hodiny sedeli a pletli ponožky? A teraz vás vozím po parku.“

„Musím priznať, že radšej som mala to pletenie,“ zamumlala spoločníčka a držala sa palubnej dosky.

„Šoférujem tak zle?“ spýtala sa.

„Samozrejme, že nie,“ rýchlo ju ubezpečila vychovávateľka. „Len je dosť nezvyčajné vidieť malé dievčatko, ktoré včera liezlo po stromoch, za volantom dodávky

Červeného kríža. Nechcem ani pomyslieť na to, aký to bude pocit, keď nebodaj príde k náletom a vy budete tam vonku. Tu na zámku ste boli pekne v bezpečí.“

Na začiatku vojny presťahovali kráľ s kráľovnou svoje dcéry na hrad Windsor. V jeho pivnici boli uložené korunovačné klenoty, zatiaľ čo oni sami zostali v Buckinghamskom paláci. Samozrejme, mali presné evakuačné plány pre prípad útoku. Lilibet a Margaret museli pravidelne nacvičovať, čo robiť v núdzových prípadoch.

Keď prechádzali cez Long Walk, Margaret zrazu vyšla z bočnej cesty a zazerala na ne.

„Prepánajána,“ vzdychla si Lilibet a zamierila k sestre. „Vyzerá nahnevane.“

„Nemá rada, keď robíte veci bez nej.“ Crawfie nadhodila to, čo Lilibet už aj tak vedela.

Zastavila vozidlo vedľa sestry a stiahla okno.

„Chceš sa zviest’?“

„Áno,“ odpovedala Margaret a chystala sa nastúpiť. „Konečne si oddýchnem od vyčerpávajúcich a nudných hodín francúzštiny a dejepisu s vikomtkou Antoinette de Bellaigue.“

„Ty sa máš dobre. Môžeš robiť vzrušujúce veci, zatiaľ čo ja sa musím trápiť so všetkými tými nepríjemnými problémami.“

„Ja som sa s tým tiež musela potrápiť,“ snažila sa utešiť mladšiu sestru.

„Ale už nemusíš,“ zamračila sa Margaret. „Jednoducho som sa narodila príliš neskoro.“

Vychovávateľka sa rozosmiala. „Verte mi,“ začala, „príde deň, keď si to nebudete myslieť.“

„Príde deň, keď sa budem túžobne chcieť vrátiť do svojej školskej izby,“ predpovedala Margaret pochmúrne. „Teraz, keď Lilibet dokončila svoje štúdium a získala vodičský preukaz, bude o kľukových hriadeľoch, piestoch a všetkých tých nudných veciach hovoriť ešte viac ako doteraz.“

„Tak vidíš,“ povedala Lilibet a zaradila vyšší rýchlostný stupeň, keď viedla vozidlo cez rozľahlý areál zámku. „Môj život predsa len nie je taký vzrušujúci. Plný kľukových hriadeľov a piestov.“

„Ako vždy máš na všetko múdru odpoveď,“ zavrčala Margaret bez nálady. „A píše sa o tebe aj v novinách. Zase.“

„Samozrejme. Rovnako ako aj o vás a ostatných členoch kráľovskej rodiny,“ zasiahla do sporu Crawfie.

„Ale nie na titulnej strane.“

„Som na titulnej strane rovnako ako ostatné ženy v uniforme. Ženy skladníčky, telegrafistky a pomocné robotníčky na fronte. A samozrejme, ako štátnu radkyňu ma fotografujú aj pri návšteve vojsk.“

Keď pred zákrutou mierne spomalila, upokojujúco sestre povedala: „Myslím, že keď budeš v mojom veku, budeš v novinách oveľa častejšie ako ja. Si oveľa krajšia.“

„Možno,“ zašepkala Margaret polichotene, „som krajšia, ale nebudem v novinách častejšie, pretože jedného dňa budeš kráľovná. Ako vravím, narodila som sa príliš neskoro. V tomto prípade som však dokonca rada. Nikdy by som nechcela byť kráľovnou.“

Lilibet potlačila povzdych. Ani ona sa na túto úlohu netešila a dúfala, že je ešte v nedohľadne. Nielen preto, že by to znamenalo, že jej otec by bol mŕtvy, čo bola myšlienka, ktorú okamžite zahнала, pretože bola príliš bolestivá, ale aj preto, že byť kráľovnou bolo bremeno. Nie nadarmo jej strýko David abdikoval, a to z lásky. To bol jediný dôvod, prečo sa jej otec stal kráľom, a už vtedy ju Margaret ľutovala. Akoby znovu započula sestrin tenký detský hlások: „Budeš teda raz kráľovnou?“

„Predpokladám, že áno,“ odpovedala.

„Chúďa,“ odpovedala vtedy Margaret.

Abdikačná kríza hlboko otriasla nielen monarchiou, ale aj ňou. Prežila utrpenie a smútok, ktoré rozhodnutie strýka Davida prinieslo. Letmo sa zamyslela, čo by robila, keby si musela vybrať medzi Philipom a korunou. V skutočnosti to však nebola otázka. Povinnosť, ktorú so sebou prinášala koruna, musela mať prednosť pred všetkým ostatným – tej by sa nevyhla. Našťastie, nikdy nebude stáť pred takouto voľbou. Philip bol predsa len princ, aj keď cudzí, s nemeckými koreňmi, čo v týchto časoch určite nebolo práve priaznivé, ale aspoň nebol rozvedený ako Wallis Simpson.

Ak by ju teda vôbec chcel. Stratila sa v zasnených predstavách. Rok sa nevideli a on si medzitým našiel niekoľko dámskych známostí, aspoň o ktorých vedela. Úprimne jej písal o Hélène Foufounis, s ktorou strávil Silvester. Možno to však bolo rovnako neškodné ako stretnutia so všetkými tými mladými mužmi, ktorých jej rodičia servírovali na večierkoch a plesoch – pravdepodobne v nádeji, že na Philipa zabudne.

Energicky sa prebrala z myšlienok a otočila sa s vozidlom, aby odviezla Crawfie a zle naladenú Margaret späť do paláca. Povinnosť volá!

3. Kapitola

„**S**il „Sir? Telefonát pre vás.“
„Nepočká to?“ Lilibet počula, ako sa otec pýta s hnevom v hlase. „Práve sme boli na odchode.“

„Obávam sa, že nie, pane,“ povedal Tommy Lascelles, kráľov osobný tajomník, a Lilibet ako vždy s istým znepokojením sledovala prísneho muža okolo päťdesiatky s hustým obočím a veľkým rovným nosom. Tommy Lascelles bol v skutočnosti sir Alan Frederick Lascelles a bol v službách už u jej starého otca Edwarda VIII. V roku 1939 ho jej otec z vďačnosti pasoval na rytiera po úspešnej kráľovskej ceste po Kanade, ktorú Lascelles brilantne naplánoval. Ona sa ho vždy trochu bála. Niekedy sa jej zdalo, že Tommy je kráľ a oni všetci sú jeho poddaní. Striaslo ju pri pomyslení, že jedného dňa, snáď vo veľmi vzdialenej budúcnosti, sa Lascelles stane jej osobným tajomníkom. Alebo si králi môžu vyberať svojich osobných tajomníkov? Dúfala, že áno. Na druhej strane toho vedel nekonečne veľa. Vedel *všetko*. To ju na druhej

strane upokojovalo. Kráľ potreboval po svojom boku človeka ako on, najmä ak kráľ nebol obdarený príliš veľkým sebavedomím. To bol aj prípad Juraja VI. Bol síce kráľ, ktorého milovali a ctili si milióny ľudí, ale v skutočnosti bol len neistý, trochu plachý muž, ktorý sa bál svojho otca aj po jeho smrti a túžil po láske. Lásku dostával od svojej rodiny, manželky a dcér, vždy ju nežne nazýval „us four“ – „my štyria“, a od svojho ľudu, ktorý ho zbožňoval aj preto, že počas vojny zostal neochvejne stáť po ich boku a deň čo deň im dodával potrebnú silu. Teraz mlčky vošiel s osobným tajomníkom do svojej kancelárie.

Bola nedeľa 6. mája. Pred šiestimi dňami, 30. apríla, obsadila Červená armáda nemecký Reichstag a Adolf Hitler si vzal život. Každú hodinu očakávali správu o kapitulácii nemeckého Wehrmachtu, čo by znamenalo koniec vojny. Rovnako aj stretnutie s Philipom. Teraz však nešlo o vojnu, ale výlučne o kráľa Juraja, jej otca. Dnes bolo výročie jeho nástupu na trón. Kráľ s kráľovnou sa ponáhľali do Windsoru, aby si túto príležitosť tradične pripomenuli návštevou kostola.

Vtom sa vrátil jej otec. Vyzerá zvlášťne, pomyslela si. Tvár mal zvlášťne bledú, len líca mu neprirodzene žiarili načerveno.

„Musíme sa okamžite vrátiť do Londýna,“ povedal a obrátil sa na svoju ženu. „Už to nebude dlho trvať.“

„To sú výborné správy,“ vzdychla si kráľovná Alžbeta.

„Rada by som vás sprevádzala,“ povedala Lilibet.

„Ja tiež,“ dodala Margaret očakávane.

Matka si vymenila pohľad s otcom a potom sa s láskou pozrela na dcéry. „Naozaj by ste mali,“ povedala. „Keď sa vojna skončí, ľudia budú očakávať us four – nás štyroch,“ venovala manželovi nežný pohľad, „na balkóne.“

„O všetko sa postarám,“ povedal Lascelles a náhlivo odišiel.

Všetko bolo rovnaké ako predtým. A predsa iné. Ako vždy, kráľovské autá boli pri prejazde londýnskymi ulicami vítané s veľkým nadšením. Pred Buckinghamským palácom čakal ako vždy veľký dav ľudí, ktorí dúfali, že sa im podarí zahliadnuť niektorého člena kráľovskej rodiny. Niečo však bolo úplne iné ako zvyčajne, pomyslela si, keď sa cez okno pozrela na mesto, ktoré nikdy nespalo. Pocit, ktorý prichádzal zvonku cez okná Daimlera a ktorý sa zmocnil aj jej, by sa dal azda najlepšie prirovnať k pocitu, ktorý sa jej zmocnil vždy, keď videla prvé jarné kvety prerážať cez zamrznutú zem v rozľahlých záhradách Windsorského parku alebo Buckinghamského paláca, keď teplo a chlad bojovali o nadvládu. Teplo však zvíťazilo a vtáčiky začali štebovať. Áno, presne tak sa cítila v tento deň. A predsa bol tento pocit oveľa silnejší. Ohromujúci. Možno akoby

sa príroda rozhodla poraziť zimu raz a navždy. Akoby sa všetky kvety sveta naraz predrali cez zem, ba čo viac, aj cez asfalt a dlažobné kocky. Nezastaviteľne. Vo vzduchu bolo cítiť víťazstvo. Roky smútku a utrpenia, roky temnoty sa skončili.

„Vedenie národných socialistov v Nemecku zrejme vo veľkom odchádza,“ začula Lilibet otca, ktorý bol zaneprázdnený čítaním novín, ako potichu hovorí matke.

„Nerobia to bezdôvodne,“ odpovedala kráľovná Alžbeta a chytila manžela za ruku. „Je po všetkom, láska moja. Konečne je po všetkom.“

Kráľ Juraj VI. však s lútosťou pokrútil hlavou. „Obávam sa, že sa mýliš. Následky tejto vojny budeme znášať ešte dlho.“

O dva dni neskôr sedela Lilibet s Margaret, jej rodičmi, starou mamou kráľovnou Máriou a strýkom Davidom v súkromnej obývačke v Buckinghamskom paláci a so zatajeným dychom počúvala zvučný hlas premiéra Winstona Churchilla, ktorý práve oznamoval víťazstvo na balkóne ministerstva zdravotníctva vo Whitehalle.

„Toto je vaše víťazstvo!“ zakričal Churchill z rádia a kráľovská rodina počula, ako sa zo zariadenia ozýva odpoveď davu: „Nie, vaše víťazstvo!“

Lilibet prikývla. Starý pán, ktorého tak obdivovala, bol počas vojnových rokov skutočne veľkým prínosom,

rovnako ako jej otec a matka, ktorí nikdy nesklamali a dodávali ľuďom nádej a zakaždým odmietali akékoľvek rokovania s národnými socialistami.

„Je to víťazstvo slobody!“ namietol teraz Churchill. „V celej dlhej histórii našej krajiny sme nepoznali významnejší deň, ako je tento. A každý jednotlivec, muž či žena, má na tom svoj podiel.“

Videla, ako matka chytila otca za ruku, a zrazu pocítila strašnú túžbu byť s Philipom. Susan, ktorú mala pri nohách, jej svojimi vernými psími očami poslala súcitný pohľad.

Zvonku sa ozvali prvé hlasy. „Chceme vidieť kráľa! Chceme vidieť kráľa!“ kričal dav.

Vstala a podišla k oknu. „Sú ich desaťtisíce,“ povedala a pozerala sa na valiace sa more ľudí.

„Požiadajte premiéra, aby sa k nám pripojil,“ prikázal kráľ svojmu osobnému tajomníkovi.

„Dobre,“ odpovedal Lascelles a s úklonom zmizol.

„Chceme vidieť kráľa, chceme vidieť kráľa!“

Hlasy zvonku boli čoraz hlasnejšie a naliehavejšie.

Vrhla na otca v elegantnej uniforme spýtavý pohľad. Prikývol. „Zatiaľ pôjdeme von bez Churchilla,“ rozhodol, „môže sa k nám pridať neskôr.“

Vztyčila hlavu. Mala na sebe uniformu, zatiaľ čo štrnásťročná Margaret mala oblečenú sukňu, blúzku s puzdrovým golierom a sveter.

„Už idem,“ povedal Juraj po tom, čo sa pozrel na svoju ženu, ktorá bola zahľbená do rozhovoru so svojím obľúbeným bratom Davidom Bowesom-Lyonom.

„Pôjdem s tebou,“ povedala rýchlo a siahla po klobúku.

„Pod, Susan.“

Sučka nedočkavo vyskočila a zavrtila chvostom.

„Asi si myslí, že keď aj ona vyjde na balkón bude slávna,“ povedala Lilibet so smiechom, keď kráčala vedľa otca okolo nespočetného množstva meravých služobníkov v rovnošatách nekonečnými chodbami k miestnosti, ktorá sa nachádzala za balkónom s výhľadom na predné nádvorie, kde sa rodina vždy prezentovala.

„Už predsa je slávna,“ odvetil kráľ pobavene. „Už o nej písali snáď vo všetkých novinách v Anglicku.“

„Iba v Anglicku?“ spýtala sa. „A Commonwealth?“

Jej otec sa zasmial a o chvíľu už boli v izbe s balkónom. Hluk prichádzajúci zvonku... bol ohromujúci.

„Chceme kráľa! Chceme kráľa!“

O chvíľu vstúpila do miestnosti aj jej matka s kráľovnou Máriou, Margaret a strýko David Bowes-Lyon. Bol s nimi aj osobný asistent kráľovskej rodiny, kapitán Townsend, blízky dôverník jej otca.

Bertie na nich kývol hlavou. „Môžeme ísť von.“

Po boku kráľovnej vstúpil na balkón. Dcéry ich nasledovali len o niekoľko minút neskôr.

Nikdy by si nebola pomyslela, že jasanie, ktoré sa zvonku ozývalo, by mohlo byť ešte hlasnejšie. Mýlila sa. Keď vyšli von, nadšené výkriky ľudí ešte nabrali na intenzite. Pozrela sa na ulicu Mall, ktorá bola plná ľudí. Koľkokrát tu už stála! Po prvýkrát v útlom veku, keď mala jeden a pol roka. Hrdí rodičia ju prvýkrát predstavili nedočkavo čakajúcemu davu. Potom pri korunovácii jej otca. A napokon pri slávnostnej ceremónii Trooping the Colour počas The Horse Guards Parade. Medzi ňou a ľuďmi však vždy bola akási stena. Tentoraz to však vnímala inak. Mala pocit, akoby bola jednou z nich. Možno preto, že pracovala bok po boku s nimi.

Onedlho si za sebou všimla pohyb. Otočila sa a uvidela mohutnú postavu Winstona Churchilla, ktorý zostal stáť za kráľom. Kývol na ňu so zmesou úcty, priateľskosti a otcovskej priazne. Usmiala sa. V jeho prítomnosti sa vždy cítila príjemne a bezpečne.

Aj kráľ si všimol premiéra.

„Churchill, môj drahý priateľ, čo tam vzadu robíš?“ zavola v tom hluku a potiahol staršieho muža dopredu. „V takú hodinu, ako je táto, patríš do prvého radu.“

Premiér sa bez námietok pohol a zostal rozžiarenie stáť medzi kráľom a kráľovnou. Jasot davu sa opäť neuveriteľne zvýšil.

4. Kapitola

Mesto sa dnes neupokojí. Ľudia sa budú zabávať celú noc," predpovedal s úsmevom Peter Townsend, keď sa vrátili späť do paláca, aby o niečo neskôr opäť vyšli von.

„Ach, aké vzrušujúce!“ zvolala Margaret. „Rada by som bola pri tom.“

„Ja tiež,“ vzdychla si Lilibet. Margaret sa na ňu zaskočene pozrela, čo ju neprekvapilo. Koniec koncov, ona bola skôr plachá a zdržanlivá, zatiaľ čo Margaret bola živšia a odvážnejšia.

Ale v noci, ako bola táto... opäť sa túžobne pozrela von. Dala by čokoľvek za to, aby sa tento pocit spolupatričnosti neskončil. Pocit, že je jednou z nich. Uprostred toho všetkého, uprostred nich, ako to bolo, aspoň v náznakoch, od začiatku jej výcviku. Tak ako sa cítila na balkóne, hoci bola tu hore a ostatní boli tam dole.

„Môžeme?“ spýtala sa otca napätým hlasom. „Prosím.“

Kráľ sa na ňu zdesene pozrel. „To je úplne vylúčené, Lilibet,“ odpovedal na jej sklamanie – ale nič iné ani nečakala.

Prekvapivo ju podporila matka. „Bertie,“ povedala, „nechaj ich. Toto je historický deň. Nikdy naň nezabudnú.“

„Je... je to príliš nebezpečné,“ namietol.

„Nie, ak pôjdem s nimi,“ prekvapil ju svojou odpoveďou strýko David.

Bertie prekvapene pozrel na svojho švagra. „Ty by si išiel s nimi?“

Prikývol. „Samozrejme. Celý Londýn dnes oslavuje. To im nemôžeme odoprieť.“

Kráľ sa váhavo obrátil na dvoch majorov, ktorí stáli obďaleč a sledovali rozhovor. „Philips, Porchester, pripojte sa k nám.“

„Samozrejme, pane, bude nám ctou,“ odpovedal Porchester.

„Dobre,“ vzdychol si kráľ. „Vždy nakoniec dosiahnete svoje, dievčatá. Crawfie, ty sa k nim pridaj tiež.“

„Samozrejme, pane,“ súhlasila vychovávateľka a podľa dobrodružného odlesku v jej očiach Alžbeta usúdila, že tridsaťšesťročná Crawfie nemá proti nečakanému dobrodružstvu žiadne námietky. Niet sa čomu čudovať. Lilibet vedela, že jej vychovávateľka je avanturistická a idealistická žena.

Vyštudovaná škótska učiteľka, ktorá už ako dvadsať-

dvaročná vstúpila do služieb neskoršej kráľovskej rodiny, aby vyučovala Lilibet a Margaret, sa snažila nielen sprostredkovať najdôležitejší obsah učiva, rovnako dôležité boli pre ňu aj sociálne zručnosti oboch kráľovských dievčat. Lilibet si ešte pamätala občasnú cestu metrom alebo jazdu v jej milovaných dvojposchodových autobusoch po Londýne.

„Tak poďme,“ povedala rozžiarená Margaret dychtivo a zatlieskala rukami. „Už sa neviem dočkať!“

„Ale ako sa dostaneme von, aby nás nikto nevidel?“ spýtala sa Lilibet prakticky. „Nemôžeme predsa vyjsť hlavnou bránou.“

Peter Townsend sa usmial. „Nie, vaše veličenstvo, nemôžeme, ale mám nápad. Prosím, nasledujte ma.“

Na schodoch sa obrátila na svoju vychovávateľku. „Bola som vonku len zopárkrát – v zmysle, že som bola medzi ľuďmi,“ povedala potichu. „Napríklad, keď si ma ako malú vzala do metra. Pamätáš si to?“

„Samozrejme, že si to pamätám,“ zasmiala sa. „Ako by som mohla zabudnúť?“

Lilibet si bola istá, že si schodisko, ani úzku bránu, cez ktorú teraz vychádzali von, nikdy predtým nevšimla. sotva nepozorovane opustili palác, strhla ich ohlušujúca vlna a ocitli sa uprostred všetkého jasajúceho ľudu. Nik-

to im nevenoval pozornosť – a predsa im všetci venovali pozornosť. Tak ako všetci venovali pozornosť všetkým ostatným v túto neuveriteľnú noc. Úplne neznámi ľudia sa objímali, bozkávali, spievali a spoločne oslavovali. Dav sa valil k Parlamentu. Margaret a Lilibet vzali vychovávateľku medzi seba, dôstojníci ich nasledovali. Pevne sa chytili, aby sa nestratili v rozvášnenom dave. Hluk bol nesmierne ohromujúci. Lilibet sa zľakla, keď hneď vedľa nej niekto plnou silou búchal o seba dvomi vekami od smetiakov.

„Nie je to skvelé?“ zakričala Margaret.

„Je,“ potvrdila Lilibet s úsmevom.

„*Run rabbit, run rabbit, run, run, run. Don't give the farmer his fun, fun, fun!*“¹ Dav začal spievať, Lilibet sa k nemu pridala a z plných pľúc spievala spolu s ním. Crawfie sa na svoju zvyčajne plachú a rezervovanú žiačku prekvapene pozrela, ale potom tiež začala nadšene spievať, zatiaľ čo ľudia okolo nej vyťahovali z trosiek stoly a stoličky, aby uprostred tohto zničeného mesta zapálili vatry z nábytku.

Dorazili na Trafalgarské námestie a Lilibet s údivom zbadala, že ľudia vyliezali na chrbty štyroch mohutných bronzových levov, ktoré už takmer osemnásť rokov ležali okolo Nelsonovho víťazného stĺpa a o ktorých sa hovori-

¹ *Utekaj zajačik, utekaj zajačik, bež, bež, bež. Nedopraj farmárovi jeho zábavu, zábavu, zábavu! (pozn. red.).*

lo, že ak Big Ben raz odbije trinásť ráz, povstanú a ochránia Londýn pred nepriateľmi. Nuž, pomyslela si pri pohľade na Big Ben, trinásťkrát síce neodbil, ale ochrana pred nepriateľmi bola pre Londýn v posledných rokoch viac než potrebná.

V nasledujúcom okamihu videla, ako sa Margaret odtrhla od vydesenej Crawfie, aby sa pridala k davu tancujúcemu polonézu. Peter Townsend bleskovo zareagoval a vklázol za ňou.

„Pod', Crawfie!“ Lilibet ťahala svoju vychovávateľku za sebou a postavila sa do radu za Townsenda. Potom sa k nim pridala David a za ním aj Porchey. *Roll Out The Barrel*, spieval dav z plného hrdla a Lilibet sa k nemu pridala.

„*Yeahhhh!*“ zakričala skupina mladých vojakov, odtrhla sa od polonézy a vyliezla na auto, aby odtiaľ pokračovala v speve.

Stratila pojem o čase, nevedela, či je uprostred zabávajúceho sa davu už hodiny alebo len zopár minút, keď ju – po tom, čo si zatancovala kongu v hoteli Ritz a jednému námorníkovi ukradla čiapku – dav pretlačil cez Green Park naspäť ku kráľovskej rezidencii.

Všetci sa držali pod pazuchami, či už sa poznali, alebo nie. Teraz, tak dlho v blízkosti neznámeho mladého dôstojníka, sa začala cítiť nesvoja a všimla si, že strýko David, ktorý kráčal po jej druhom boku, neustále vrhal na neznámeho podozrievavé pohľady. Čo ak ju muž spo-